

45 години от българския геоложки „десант“ в Куба

Славчо Янев, Димитър Чунев

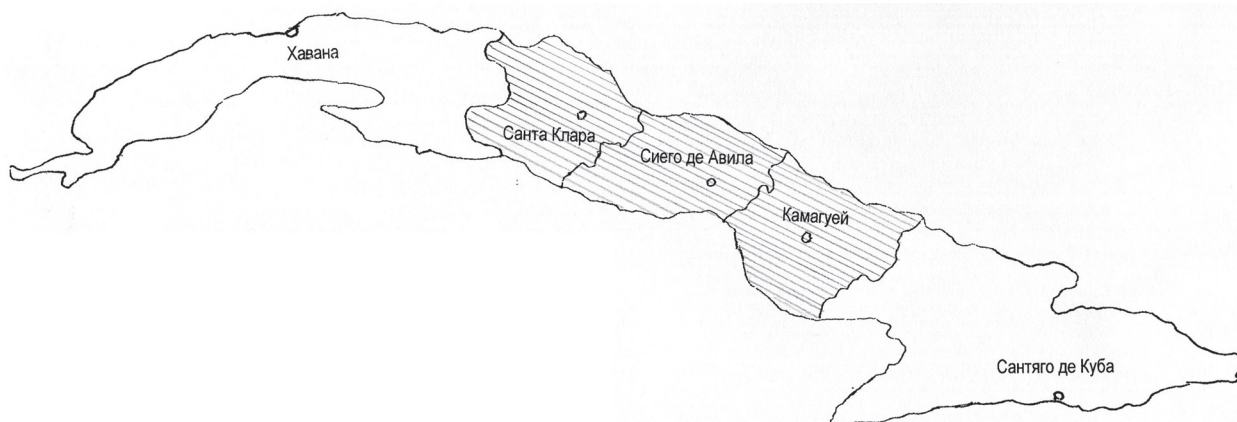
Преди над 45 години български учени от Геологическия институт при БАН стъпиха за първи път на Североамериканския континент по спогодба между БАН и Кубинската АН! Два последователно работещи екипа проведоха широкомащабни геоложки проучвания – кондиционно картиране на централната част от територията на Република Куба в мащаб 1:50 000 (провинциите Камагуей, Сиего де Авила, Санта Клара – фиг. 1) с попътно търсене на находища на полезни изкопаеми на тези територии, представляващи над една трета от територията на страната.

Сходна задача изпълняваха учени от Полската академия на науките в източната част на кубинския остров, а на запад, в друг период – съветски геолози. С гордост следва да подчертем, че такава задача, такава картировка, се изпълняваше за първи път в централната част на Американския континент по онова време.

Морален ангажимент е да изброим имената на всички участници в това трудно начинание на Българската академия на науките, които не само устояха на непривичния за тях тропически климат, но и обучиха попътно няколко кубински младежи, които след това продължиха нашето дело, а някои от тях заеха високи позиции в геоложката гилдия на своята страна. Част от участниците в кубинската експедиция имаха вече известен опит

в страни с тропически или субтропически климат като И. Кънчев, Д. Чунев, С. Янев и И. Хайдутов (в Африка), но за други това беше първа среща и „бойно кръщение“ с големите горещини и влагата, с неприятни насекоми и други специфики на кубинската природа и климатични особености, флора и фауна. Похвално за нашата работа беше, че голяма част от българските геолози в интерес на своята работа относително добре се справиха и с „попътното“ изучаване на трудностите на испанския език. Ръководители на двата български геоложки екипа от Геологическия институт при БАН бяха съответно Илия Кънчев – на първия (1972–1975 г.) и Димитър Чунев – на втория (1978–1981 г.)

По-младото поколение български геолози може и да не помни добре имената на някои учени от близкото минало, но тук ще споменем имената на онези от тях, които оставиха траен спомен и дело в далечната кубинска територия с модерна геоложка карта и добро човешко поведение. Без никакво лично предпочитани за заслуги и приноси следва да отбележим, освен ръководителите Илия Кънчев и Димитър Чунев, още и учените Владимир Шопов, Николай Попов, Емилия Куюнджиева, Лилия Додекова, Иван Боянов, Васил Златарски, Александър Горанов, Милко Каназирски, Славчо Янев, Васил Костадинов, Георги Радев, Милчо

Фиг. 1. Провинциите Лас Вийас (Санта Клара), Сиего де Авила и Камагуей, картирани в М 1:50 000 от учените на Геологическия институт при БАН

Ганев, Илия Йотов, Пламен Чолаков, малко покъсно присъединилите се към втората група Иван Хайдутков и Цанко Цанков, както и гостуващите по отделни теми за по-кратки периоди от време Евгения Кожухарова, Елена Димитрова, Иван Велинов и Иван Батанджиев. Голям интерес, с много положителен международен отзвук получиха изследванията на коралите на кубинската морска крайнина, извършени от В. Златарски по време на втората част от работата на първата група български геолози. В ревизионната работа след привършването на основните теренни проучвания участваха Д. Чунев, С. Янев, И. Боянов и А. Горанов. Значителна помощ за подготовката на кубинските петрографи в Хавана оказа Йовка Янева, която определяше събраните от нас образци. Дейно участие в нашите картировки вземаха кубински колеги и особено Мануел Итуралде-Винент, Рустин Кабрера, Франк Формел и други. Висока оценка за нивото на българската геоложка наука показва и насочването на кубински учени като Ления Монтеро (палеонтолог) и Биенвенидо Ечевария (петролог) за защита на кандидатски (сега докторски) дисертации по кубински материали пред българския научен съвет.

Втората българска група работеше върху докладите от картировката в една от залите на величествения Кубински парламент, който е точно копие на Американския парламент. Там се проведе и научната конференция.

Заслужава да се подчертаят изключително сърдечните срещи навсякъде по територията на нашите картировки с обикновените кубински хора, готови да посрещнат нашите геолози с чашка кафе и добра дума, с любопитство за нашата далечна и непозната за тях Родина – България, на която ние смятаме, че бяхме достойни представители.

При показаното високо научно ниво на българската геоложка наука се получи един неприятен прецедент при изработването на геоложката карта на Куба в мащаб 1:250 000 от трима съветски учени – А. Моссаковски, Г. Некрасов и С. Соколов, които нямаха собствени теренни проучвания, а посочваха истинските създатели на картата, и то в по-детайлен мащаб, „И. Кънчев, И. Боянов, А. Горанов, Д. Чунев, С. Янев и др.“ само като приносители на данни.

Картирането на Централна Куба доведе не само до едно площно опознаване и документиране на геологията на тази област, но и до редица научни и научно-приложни резултати. Тези изследвания дадоха нов поглед върху тази част на Карибите. Те заслужаваха да станат достояние на световната научна общественост. С цялото съзнание за значимостта на тази задача част от българските и кубинските геолози си поставиха целта да публикуват резултатите си на най-достъпния за тази част от света испански език. Много от българските участници в картировките вече ползваха доста

успешно този език. Все пак, за да се направи едно коректно издание, ползваемо за по-голямата част от света, текстовете на специално подготвените за целта от българските автори статии бяха преведени или коректно редактирани от изтъкнатите кубински геолози Франк Формел и Рустин Кабрера. Те бяха командировани от Кубинската академия на науките и хонорувани за престоя си в България от Българската академия на науките.

За съжаление монографията, венец на усилията на над двадесет талантиливи геолози от това поколение остана непубликуван (неизвестно по какви причини¹) и с това подценен и до голяма степен непризнат. По тази причина останаха непризнати много труд, много пот и усилия, много талант и патриотизъм – стремеж да покажем в най-добра светлина нашата Родина и нивото на геоложката наука в нея.

Една много малка компенсация за неиздаването на планираната и подготвена монография бяха българските и колективните с кубинските геолози няколко доклада на VIII-та научна конференция на Института по геология и палеонтология на Куба през 1979 г. (само за част от тях имаме точна библиография), 6 доклада на първия геоложки конгрес в Куба, няколко публикации на испански език на 27-я световен конгрес в Москва и 2 публикации в *Ciencias de la Tierra y del Espacio*.

Своеобразна компенсация е и това, че колеги, черпили от българския опит, заемаха ръководни позиции в Института по геология и палеонтология на Кубинската академия на науките (Л. Монтеро, Б. Ечевакория) или от много години ръководят прекрасния Геолого-палеонтоложки музей на Академията на науките на Куба (Мануел Итуралде-Винент).

Радостно е, че нашата работа и трудът ни в Куба не са забравени, че колегите ни от Куба и сега ни уважават и канят (живите!) за свои геоложки събития, конгреси и конференции.

Българските геолози не са забравени в Куба! Жалко, че тя е по-далече, отколкото в сърцата на работилите в нея.

Публикации

- Златарски, В. 1975. О фауне коралов Кубы. – В: *Древние Сnidaria, т. 2, Труды ИГиГ СО АН СССР, вып. 202*. Новосибирск, Наука, 231–236.
- Златарски, В. Н. 1977. Опыт за актуопалеонтоложко изследване. – В: *Сб. Резюмета Юбилейна сесия „30 години Геол. и-т при БАН“*, 42–43.
- Златарски, В. Н. 1981. Изменчивост и таксономия при коралите. – В: *Сб. Резюмета Научна сесия на Геол. и-т при БАН*. София, 17–19 март 1981 г., с. 35.
- Златарски, В., Н. Мартинес Эсталелла. 1980. *Склерактинии Кубы с данными о сопутствующих организмах*. София, Изд. БАН, 312 с., 161 табл., 1 прил.

¹ По организационни причини изцяло от българска страна, както и поради някои междуличностни взаимоотношения (Бел. ред.)

- Echevarria, B., F. Talavera Coronel, D. Tchounev, Tz. Tzankov, S. Ianev. 1986. Datos preliminares sobre el arco volcanico cretacio en la region Rio Jobabo–Ciudad las Tunas, Cuba. – *Ciencias de la Tierra y del Espacio*, 11, La Habana, 37–43.
- Mapa geologica da la Republica de Cuba. Escala 1:50 000. 1985. Perez Othon, Z., V. Yarmoliuk (Eds.). Colegia de autores incl. D. Tchounev, S. Yanev et al. Academia de Ciencias de Cuba. Instituto de geologia y paleontologia. Ministerio de la Industria basica de Cuba, La Habana.
- Mapa geologica de Cuba, 1:250 000. 1988. Mossakovsky, A., G. Nekrasov, S. Sokolov (Eds.). Autors: Kanchev, I., I. Boyanov, A. Goranov, D. Tchounev, S. Yanev et al. Moscow, Inst. Geol. Sci.
- Talavera Coronel, F., B. Echevarria, D. Tchounev, S. Ianev, Tz. Tzankov. 1986. Caracteristicas generales del vulcanismo en la region Ciego de Avila–Camagüey–Las Tunas, Cuba. – *Ciencias de la Tierra y del Espacio*, 11, La Habana, 15–25.
- Tchounev, D., S. Yanev, B. Echevarria-Hernandes, L. Dias de Villalvilla, Tz. Tzankov, A. Goranov, F. Talavera, R. Cabrera. 1989. Correlation del complejo vulcanogeno-sedimentario del arca volcanico Cretacico en Cuba Central. Principios de la litostratigrafia. – In: *Resúmenes Primer Congreso Cubano de Geologia*. La Habana, 29–31 Marzo de 1989, 93–94.
- Tchounev, D., Tz. Tzankov, S. Yanev. 1989. A model of the Cretaceous volcanic islands arc in Central Cuba. – В: *Достижения болгарской геологии (доклады на българските геолози на 27-я Световен геоложки конгрес в Москва, 1984)*. София, Техника, 117–125.
- Tzankov, Tz., S. Yanev. 1989. Estructura interna de la cubertura propia del Arco volcanico insular al sur de Camagüey (El sobre-corriemento chorro). – In: *Resúmenes Primer Congreso Cubano de Geologia*. La Habana, 29–31 Marzo de 1989, 11–12.
- Tzankov, Tz., B. Echevarria, D. Tchounev, S. Yanev. 1989. Particularidades estructurales fundamentales del arco volcanico Cretacico en Cuba Central. – In: *Resúmenes Primer Congreso Cubano de Geologia*. La Habana, 29–31 Marzo de 1989, p. 87.
- Tzankov, Tz., B. Echevarria, D. Tchounev, S. Yanev, F. Talavera Coronel. 1989. Tectonica del arco volcanico Cretacico en la region entre el Rio Jobabo y las Tunas. – In: *Resúmenes Primer Congreso Cubano de Geologia*. La Habana, 29–31 Marzo de 1989, p. 99.
- Velinov, I., M. Gorova, P. Tcholakov, D. Tchounev, I. Ianeva. 1983. Secondary quartzites developed after Cretaceous volcanics from Zaza zona, Cuba. – *Geologica Balc.*, 13, 6, 53–68.
- Yanev, S., G. Radev. 1979. Caracteristica litostratigrafica y sedimentologica del perfil eocena en la cuenca del rio Saramaguacan, Camagüey. – In: *VIII Jornada cientifica del Instituto de geologia y paleontologia de la Academia de Ciencias de Cuba*, La Habana, p. 17.
- Yanev, S., M. Ganey. 1979. Interrelaciones formacionales entre Piña y Tamarindo, Ciego de Avila. – In: *VIII Jornada cientifica del Instituto de geologia y paleontologia de la Academia de Ciencias de Cuba*. La Habana, p. 18.
- Yanev, S., Tz. Tzankov. 1979. Estructura de la secuencia paleogenica del area del rio Saramaguacan. – In: *VIII Jornada cientifica del Instituto de geologia y paleontologia de la Academia de Ciencias de Cuba*. La Habana, p. 22.
- Yanev, S., D. Tchounev, Tz. Tzankov. 1993. El complejo volcanico-sedimentario cretacico de Cuba Central. – In: *Documentos. Paléontologie et stratigraphie d'Amérique Latine*. Table ronde européenne, Lyon, 7–9 juillet, 81–89.
- Zlatarski, V. 1979a. About reefs in Cuba. – In: *Abstracts of Papers of the XIV Pacific Sciences Congress USSR*. Khabarovsk, August, 1979, Committee G., 32–33.
- Zlatarski, V. 1979b. Microevolution in corals: state of problem, tasks. – In: *Third International Symposium on Fossil Cnidarians*. Warszawa, September 24–28, 1979. Polska Akademia Nauk, Zaklad Paleobiologii, Warszawa, Wydawnictwa geologiczne, 84–85.
- Zlatarski, V. 1981. Publications on the Cuban Fossil Corals (Quaternary excluded). – *Fossil Cnidaria*, 10, 2, Brisbane, 31–32.
- Zlatarski, V. N. 2002a. The reticulated reefs in Golfo de Guacanayabo, Cuba and Bioconstructions in the “Urgonian”, Bulgaria. – In: *Abstracts Volume of the Int. Soc. Reef Studies*. European Meeting, Cambridge, September 4–7, 2002, p. 110.
- Zlatarski, V. N. 2002b. Escleractinios y arrecifes de coral de Cuba: Treinta años. – In: *Libro resumen Simposio “Arrecifes coralinos: Unidos por su conservación”*. Cayo Coco, Cuba, 16–20 de septiembre, 2002, p. 49.
- Zlatarski, V. N. 2003a. The Scleractinian Species Conundrum. – In: *Abstracts of the 9th Int. Symp. on Fossil Cnidaria and Porifera*. Graz, Austria, August 3–7, Ber. Inst. Geol. Pal. K.-F. Univ. Graz, 7, p. 122.
- Zlatarski, V. N. 2003b. Scleractinian low-level taxonomy. – In: *Programa científico/Resúmenes VI Congreso de Ciencias del Mar*. La Habana, 1ro al 5 de diciembre, 2003, p. 56.
- Zlatarski, V. N. 2004. La colección más valiosa de los escleractinios del Atlántico. – In: González Ferrer, S. (Ed.). *Corales pétreos, jardines sumergidos de Cuba*. La Habana, Instituto de Oceanología, Editorial Academia, 253–256.
- Zlatarski, V. N. 2006a. Corales pétreos, jardines sumergidos de Cuba. – In: González Ferrer, S. (Ed.). *Resúmenes III Congreso Mexicano de Arrecifes de Coral*, Cancún, p. 40.
- Zlatarski, V. 2006b. Los escleractinios de Cuba. – In: González Ferrer, S. (Ed.). *Resúmenes III Congreso Mexicano de Arrecifes de Coral*, Cancún, p. 74.
- Zlatarski, V. N., P. M. Alcolado, S. González Ferrer, P. Kramer. 2004. Archipiélago Jardines de la Reina, Cuba. Thirty years later, species richness of scleractinian corals remains high. – *Reef Encounter. Magazine of the Int. Soc. for Reef Studies*, 32, 30–32.
- Zlatarski, V. N., S. González Ferrer. 2017. Gran Banco de Buena Esperanza: unique Caribbean coral reef system. – *Reef Encounter*, 32, 1, 60–62.

Доклади на българските геолози

(предадени, но непубликувани от Кубинската Академия на науките по неизвестни на българската страна причини):

Geologia de las provincias de Las Vias, Sienfuegos y Sancti Spiritus. Con mapa en escala 1.100 000: Preparadas en los anos 1972–1976. Autores: Kantchev, I., I. Boyanov, A. Goranov, E. Kojoumdjieva, V. Zlatarski, V. Shopov, M. Kanazirski, N. Popov, L. Dodekova, M. Stantcheva, N. Iolkitchev. Con la colaboration di E. Belmustakov y Y. Yordanov.

Geologia de las provincias de Camagüey y Ciego di Avila. Con mapa en escala 1.100 000: Preparadas en los anos 1978–1981. Autores: Tchounev, D., S. Ianev, V. Shopov, Tz. Tzankov, I. Haydoutov, V. Kostadinov, G. Radev, M. Ganey, P. Cholakov, N. Popov. Con la colaboration di I. Iordanov, I. Ianeva, S. Dakov, E. Belmustakov, E. Kojoumdjieva, E. Kojucharova, E. Dimitrova, I. Velinov, I. Batandjiev.

Постъпила на 28.09.2017 г.
Отговорен редактор Йоцо Янев